

2014-cü ilin yanvar-mart ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2014-cü ilin yanvar-mart aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2014-cü ilin yanvar-mart aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 5.6 mlrd. \$ olmuşdur.

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

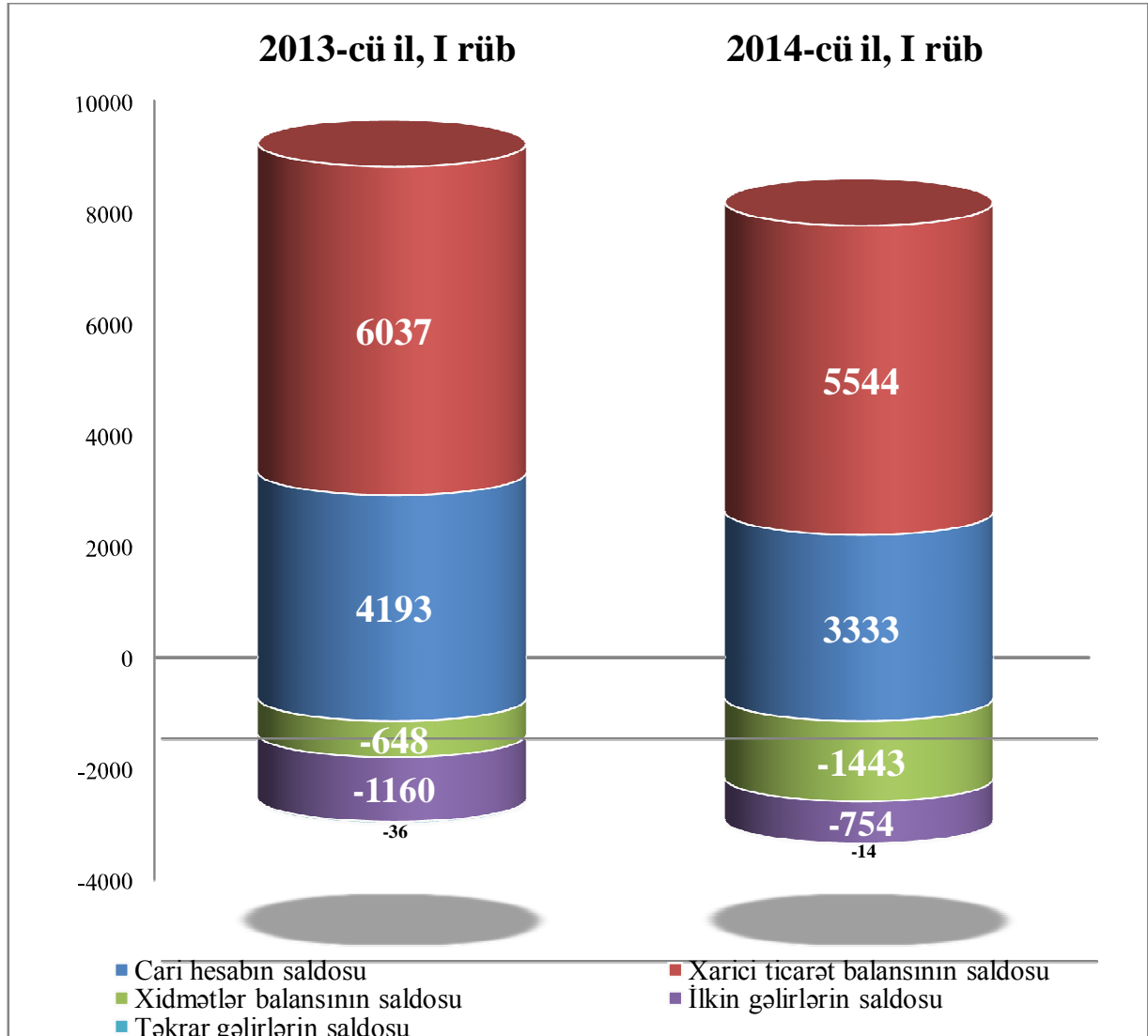
Cari əməliyyatlar və kapital hesabı	3330.1
Xarici ticarət balansı	5543.8
Xidmətlər balansı	-1443.4
İlkin gəlirlər balansı	-753.6
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-770.6
Təkrar gəlirlər balansı	-14.3
Kapital hesabı	-2.4
Maliyyə hesabı	-609.5
Xalis maliyyə aktivləri	3446.2
o cümlədən:	
- xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	163.5
- portfel investisiyaları	76.4
- digər investisiyalar	3206.3
Xalis maliyyə öhdəlikləri	2836.7
o cümlədən:	
- Azərbaycana cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	1910.9
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-969.8
- neft bonusu	17.0
- portfel investisiyaları	1232.9
- digər investisiyalar	645.7
Balanslaşdırıcı maddələr	61.3
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	2781.9

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Cari əməliyyatlar hesabı

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında cari əməliyyatlar hesabında 3.3 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 5.0 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 1.6 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 9.5 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı* 5.5 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanın dünyanın 117-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 7.7%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 92.3%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Türkiyə, Birləşmiş Krallıq,

İndoneziya, Almaniya, ABŞ, Rusiya, İsrail, Fransa və Yaponiya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 72.5% təşkil etmişdir).

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri
(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	1433	1394	39	+1355
<i>Türkiyə</i>	849	519	330	+189
<i>B.Krallıq</i>	829	724	105	+619
<i>İndoneziya</i>	775	766	9	+757
<i>Almaniya</i>	745	599	146	+453
<i>ABŞ</i>	586	531	55	+476
<i>Rusiya Federasiyası</i>	497	165	332	-167
<i>İsrail</i>	440	438	2	+436
<i>Fransa</i>	370	335	35	+300
<i>Yaponiya</i>	335	306	29	+277
<i>Başqaları</i>	2605	1727	878	+849
<i>Cəmi</i>	9464	7504	1960	+5544
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	727	224	503	-279
<i>Digər dövlətlər</i>	8737	7280	1457	+5823

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 7.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 95.1% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 6.7 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 413.8 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 6.3 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 6.0 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 302.9 mln. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 41.4 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 261.5 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 15.4% azalaraq 365 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2013-cü il, I rüb		2014-cü il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	8273.2	100.0	7503.6	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	7955.4	96.2	7228.1	96.3
- neft-qaz məhsulları	7841.8	94.8	7138.7	95.1
- digər xammal	113.6	1.4	89.4	1.2
2.Maşın və avadanlıqlar	122.3	1.5	90.2	1.2
3.İstehlak malları	185.6	2.2	176.6	2.4
4.Digər mallar	9.9	0.1	8.7	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 2.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 959.2 mln. \$ olmuş, bunun da 301.1 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2013-cü il, I rüb		2014-cü il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	2235.8	100.0	1959.9	100.0
cümlədən:				
1. İstehlak malları	939.9	42.0	959.2	48.9
- ərzaq məhsulları	292.8	13.1	301.1	15.4
- digərləri	647.1	28.9	658.1	33.5
2. İnvestisiya yönümlü mallar	251.6	11.3	166.2	8.5
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	201.1	9.0	161.0	8.2
- digərləri	50.5	2.3	5.2	0.3
3. Digər mallar	1044.3	46.7	834.5	42.6

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 8.5% təşkil edərək 166.2 mln. \$ olmuşdur. Bunun 96.9%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 834.5 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 3.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 2.5 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.1 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 11.8%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 419.7 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 45.3%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 229.6 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 606.8 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 33.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 24.4% artaraq 814.3 mln. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 64.1%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 27.3% təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövrüyyəsi 1.3 mlrd. \$-a çatmışdır. Bunun 78.1%-ni (1.0 mlrd. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (814.9 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (57.5 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (125.8 mln. \$) təşkil edir.

Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 756.6 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 49.1%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 94.4%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 2.4%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.2%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 14.3 mln. \$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2014-cü ilin yanvar-mart aylarında xalis maliyyə aktivlərimiz 3.4 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (163.5 mln. \$), portfel investisiyaları (76.4 mln. \$) və digər investisiyalar (3206.3 mln. \$) hesabına formalaşmışdır.

2014-cü ilin yanvar-mart ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

	Aktivlər	Mln. \$ Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	163.5	941.2
- neft-qaz sektoru	112.2	686.8
- digər sektorlar	51.3	254.4
Portfel investisiyaları	76.4	1232.9
Digər investisiyalar	3206.3	645.7
- ticarət kreditləri və avanslar	1594.1	50.8
- kreditlər və ssudalar	21.7	356.6
-depozitlər və nağd valyuta	1590.5	238.3
Neft bonusu		17.0
C Ə M İ	3446.2	2836.8

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnüfləşdirilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq cədvəl göstəriciləri yeni strukturda verilmişdir.

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 1.9 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 86.3% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 261.1 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 13.7%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 21.7 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 356.6 mln.\$ artmışdır. Xalis maliyyə öhdəlikləri birbaşa dövlət və dövlət təminatlı kreditlər hesabına (146.3 mln. \$), banklar hesabına (56.1 mln. \$), və digər müəssisələr və firmalar hesabına (154.2 mln. \$) artmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 1.6 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 238.3 mln.\$ artmışdır.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 2782 mln. \$ məbləğində artmışdır.